דילכון אמרי דילהון היא. פי' הקונטרס התורה היא של בני בבל וקשה בפרק לולב וערבה (סוכה דף מד. ושם ד"ה ואת) גבי הא דקתמר ערבה יפוד וגפיתם היא ושכמות וזמורו ויסדום ופרין מי ג"ר יוחנן הכי והא"ר יוחנן דילכון ממרי דילהון הוא ופירש בקונטרס שלמת לא שכחוה גבולה ומאי פירכא היא וכי מפני שהיו בעלי תורה אין יכול להיות שכחוה תורת ערבה ועוד בכמה דוכתין אמר שכחוה וחזרו ויסדום ולא פריך עלה הכי והתנ"ם בפ"ק שלמדוהו מבבל שהיו בפניו היה מדבר וה"ק דילכון ממרי דב כהנא שהיה שלמה אמר ערבה דילהון הוא לומר מנהג של גפיים ופריך ממאי דקאמר התם לעיל תפתיים דרבי יוחנן לאמר יפוד וגפיים היא והאמר ר' יוחנן דילכון ממרי דילהון הוא ולכון דילהון משמע ליה מנהג גפיים ולא יפוד וגפיים וכן ל"ל בהמגרש (גיטין פד: ושם ד"ה כ"י) גבי הא דא"ר יוחנן דילכון אמר הואיל וקנקמו להמגרש בו שלמדוהו מבבל היה לומר כן על רב כהנא ורקונטר' פי' שם לשחקים רבו שהיה חולק שם עליו היה לומר כן ואין נראה [לומר] שכשעה שלמד רב כהנא בבבל היה רבי יוחנן בארץ ישראל כשהיה בעוד שרבו חזקיה היה בחייו:

[ועיין תוספות מנחות נג: ד"ה כן]:

ואי לאו אדעתא דכספא אתו.

ומ"ג היכ אמר לעיל נשא ונתן שמואל שלמדוהו כן הפקידוהו שיעיל עצמו בו שם יבואו עליו לדעתא דכסף דכספא:

אין לך פדיון שבויים גדול מזה.

מ"ג דמשמע דסוי אמיד שלמד מפליג כדמפליג לעיל מ"מ הואיל ולא היה לו בפותחה שעה מה ליתן להם חשיב פדיון שבויים והלה הדרא ליה עבנא. נחש גדול שעשה עצמו כגלגל ומקיף את פי המערה ונותן זנבו לתוך פיו ואין אדם יכול ליכנס: **פתח פיך.** הרחיבי פתחיך להסיר זנבך מפיך ושעה פתח ליכנס: **אי מציית למצעי רחמי דפו נא שכינתא.** אי לקשיבת לך לזוכיה בהדך ואתעמוד אלמלך בצית המדרש: **ואי** לא הואיל ואליף שעתא. ואתרמית ניסא אליף ולא אלך עוד עמך שמע מכעוס עלי ואמות עוד פעם אחרת אלא אלך לביתי אי ולא אעמוד עוד אלמלך בן לאמת פעם אחרת. ואית דמפרש הואיל ואליף שעתא וקבלתי לער מיתה לא אקבל עוד פעם אחרת לילך מכאן. ובפסחים (דף מט.) מוכח שהלך לביתו דאמר רב כהנא אי לאו גלגי אמרי ליה ואם למקום תורה גלית אל"ל נאו אלא כדגלו שאר מיני שהרי לא בעבור תלמיד מקום תורה גליתי אלא מיתת מלכות גרחתי אלמלא נתר הכי אי הוה ועוד אמרי' בנדרים [ירושלמי א] דפגע ביה הוה גברא אמר ליה מאי עביד בשמיך כלומר שליעג עליו שהיה מת והיה ת"ל גזר דיניך להוות גברא מתתא ומת הוה גברא פגע ביה אחרינא אמר ליה הכי נמי ומית אמי לקמיך דר' יוחנן אמר ליה בר מיניס דאמרי לקמיך דר' מנחיה: **פייניה.** הקילו משנתו: **ת"ל דילכון אמרי.** שלכם הייתי אומר תורה של בני ת"י היא: **דילהון היא.** של בני בבל: **מצלא.** מכשיט משי: **ושלח מניפו.** למדבורת בעלמא תייש: **שנאת ונתן ביד.** וכבולה מפרש שנאת ונתן ביד בתחל דיני ממונות בסנהדרין (ט): **לחמיד.** מכניס חמורו לספיגה מעבר הנהר והיו בה מגפים: **נעל.** חמרא לטבועי מעברא: **מלא ליה.** למחו לחמור והשליכו למים. לשון אחר מלא ליה כמו המלמים (יונה ב) המחמיל המלא להגיל הספינה ולחפו והשליכו: **[למים].** בעל החמור רודף הוא להרוג נפשות: **ושיבר את כליו של אדם פטור.** מלמלא שהרי מתחייב בנפשו הוא בלבד ואפילו אין הורגו להציל בפרק בן סורר ומורה (ו) ואלו ניתנו להציל בנפשו הרודף אחר חמור חבירו להרגו ונמצא תשלומין ויוצ מיתה בזמן בתחל: **מגופו.** שהרי נרדף זה רשאי להרוג את רודפו שנאמר (שמות כב) מס במחתרת ימצא הגנב התורה אמרה מס בא להרוג הקב"ה [ברכות נח.]: **ולא מן הדין.** שהרי המציל עצמו בממון חבירו חייב כ"ש מציל אחרים בממון חבירו: **מתני' שטפה נהר.** שהיתה על שפת הנהר והגביה שפתו והמים שוחקים וכורין תחת השפה ומתפצה בתוך השדה: **גמ' רבי כל מילי.** ואפילו קרקעות לשטועה ולהשבון: **מיעט שטרות.** שאין גופן ממון דיהיב ליה ניירא בעלמא:

HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

הדרא ליה עבנא א"ל עבנא עבנא פתח פומיך ויכנס הרב אצל תלמיד ולא פתח יכנס חבר אצל חבר ולא פתח יכנס תלמיד אצל הרב פתח ליה בעא רחמי ואוקמיה א"ל אי הוה ידענא דדרכיה דמר הכי לא חלשא דעתי השתא ליתי מר בהדן א"ל אי מצית למיבעי רחמי דתו לא שכיבנא אזילנא ואי לא לא אזילנא הואיל וחליף שעתא חליף תיריה אוקמיה שייליה כל ספיקא דהוה ליה ופשטיהנו ניהליה היינו [ו]דאמר ר' יוחנן דילכון אמרי דילהון היא: ההוא דאחוי אמטכסא דר' אבא יתיב ר' אבהו ור' חנינא בר פפי ור' יצחק נפחא ויתיב ר' אילעא גבייהו סבור לחיוביה מהא דתנן [ז]דן את הדין זיכה את החייב וחייב את הזכאי טימא את הטהור וטיהר את הטמא מה שעשה עשוי וישלם מביתו א"ל ר' אילעא הכי אמר רב והוא שנשא ונתן ביד אמרי ליה זיל לגבי דר"ש בן אליקים ורבי אלעזר בן פדת דדייני דינא דגרמי אזל לגבייהו חייבי' ממתני' [ח]אם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה אחר ואוקימנא דאחוי אחוויי: ההוא גברא דהוה מפקיד ליה כסא דכספא סליקו גבי עילויה שקלה יהבה להו אתא לקמיה דרבה פטריה א"ל אביי האי מציל עצמו בממון חבירו הוא אלא אמר רב אשי [ט]חזינן אי איניש אמיד הוא אדעתא דידיה אתו ואי לא אדעתא דכספא אתו: ההוא גברא דהוה מפקיד גביה ארנקא דפדיון שבויים סליקו גבי עילויה שקלה יהבה ניהלייהו אתא לקמיה [י] דרבא פטריה א"ל אביי והא מציל עצמו בממון חבירו הוא א"ל [כ]אין לך פדיון שבויים גדול מזה: ההוא גברא [כ]דאקדים ואסיק חמרא למברא קמי דסליקו אינשי במברא בעי לאטבועי אתא ההוא גברא מלח ליה לחמרא דההוא גברא ושדייה לנהרא וטבע אתא לקמיה דרבה [כ]פטריה אמר ליה אביי והא מציל עצמו בממון חבירו הוא א"ל האי מעיקרא רודף הוה רבה לטעמיה [כ]דאמר רבה [ר]רודף שהיה רודף אחר חבירו להורגו ושיבר את הכלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור שהרי מתחייב בנפשו [ה]ונרדף ששיבר את הכלים של רודף פטור [ו]שלא יהא ממונו חביב עליו מגופו אבל של כל אדם חייב [ז]דאסור להציל עצמו בממון חבירו [ח]ורודף שהיה רודף אחר רודף להציל ושבר כלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור ולא מן הדין אלא שאם אי אתה אומר כן אין לך אדם שמציל את חבירו מן הרודף: **מתני'** [ט]שטפה נהר אומר לו הרי שלך לפניך: **גמ'** [י]ת"ר הגוזל שדה מחבירו ושטפה נהר חייב להעמיד לו שדה אחר דברי ר' אלעזר וחכ"א אומר לו הרי שלך לפניך במאי קא מיפלגי ר"א דרש ריבוי ומיעוטי [א]וכחש בעמיתו ריבוי בפקדון מיעט [ב] כל אשר ישבע עליו לשקר חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל ומאי רבי כל מילי ומאי מיעט מיעט שטרות ורבנן דרשי כללי ופרטי וכחש כלל בפקדון פרט או מכל חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט דבר המיטלטל וגופו ממון אף [ה]כל דבר המיטלטל וגופו ממון יצאו קרקעות שאין מטלטלין יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות שאע"פ שמטלטלין אין גופן ממון והדתניא הגוזל את הפרה ושטפה נהר חייב להעמיד לו פרה דברי ר' אלעזר וחכמים אומרים אומר לו הרי שלך לפניך התם במאי קמיפלגי אמר רב פפא התם במאי עסקינן כגון שגזל שדה מחבירו והיתה

[דאמר רבא ר]נרדף אחר חבירו להורגו ושיבר את הכלים בין של נ[נרדף בין ש]ל כל אדם פטור, מפני שמתחייב בנפשו. הנרדף ששיבר כלים של רודף פטור שלא יהא מ[ממונו ח]מור מגופו, דקימא לן הבא להרוג השכם להורגו. וכת' נמי אם במחתרת ימצא הגנב והכה [ו]מת [וגר'.] ואחד [שהי]ה רודף אחר הרודף להציל הנרדף, ושיבר כלים בין של רודף בין של נרדף בין של כל אדם פטור, ולא [מן ה]דין הוא זה, אלא שאם אינך אומר כך אין לך אדם שמציל חבירו מיד הרודף. **מתני'. שטפה נהר אומ' לו הרי שלך לפניך.** ובבריתא תנו לה בלשון ...הרי שלך לפניך. ואוקימנא דרבנן דרשי כללי ופרטי, וממעטי קרקעות ונ[כ]דים ושטרות. ור' אליעזר דריש ריבויי ומיעוטי, ומרבי כל מילי וממעטי שטרות. והאי דקתאני הגוזל פרה ושטפה נהר חכמ"ם אומרים הרי שלך לפניך, אוקמה רב פפא בגוזל שדה ופרה רבוצה בתוכה ושטפה נהר. ורבנן לטעמיהו.

ר' יוחנן דילכון אמרי דילהון היא. פר"ח ז"ל רב כהנא שהוא שלכם שהוא מבבל אמר ליה דילהון היא, פי' מדרבנן הוא. ואמר ר' יוחנן כך בפרק לולב וערבה. ועוד אמרינן כגון זה בביטין פרק המגרש את אשתו לחזקיה בנו של ר' חייא שהיו קורין אותו בבבל, כדאמרן בכמה מקומות מה בבלי אומר בדבר זה, ואע"פ שר' יוחנן תלמידו של חזקיה אמר לו דילכון אמר הוא רב כהנא שאני התם הואיל וקנאתו להתגרש בו. ואלו מקצת מן הקושיות ששאל ר' יוחנן לרב כהנא ופרקינהו ליה, והיה אומר אותם משמו. ה"פ, דקאמ' התם שייליה כל ספיקא דהוה ליה ופשטינהו ניהליה, היינו דאמר ר' יוחנן דילכון אמרי דילהון היא, שהיה שונה שמועות משו של רב כהנא דההוא שעתא גמרינהו גביה. **היינו דאמר**

הדרא ליה עבנא א"ל עבנא עבנא פתח פומיך ויכנס הרב אצל תלמידו ולא פתח יכנס חבר אצל חבר ולא פתח יכנס תלמיד אצל הרב פתח ליה בעא רחמי ואוקמיה א"ל אי הוה ידענא דדרכיה דמר הכי לא חלשא דעתי השתא ליתי מר בהדן א"ל אי מצית למיבעי רחמי דתו לא שכיבנא אזילנא ואי לא לא אזילנא הואיל וחליף שעתא חליף תיריה אוקמיה שייליה כל ספיקא דהוה ליה ופשטיהנו ניהליה היינו [ו]דאמר ר' יוחנן דילכון אמרי דילהון היא: ההוא דאחוי אמטכסא דר' אבא יתיב ר' אבהו ור' חנינא בר פפי ור' יצחק נפחא ויתיב ר' אילעא גבייהו סבור לחיוביה מהא דתנן [ז]דן את הדין זיכה את החייב וחייב את הזכאי טימא את הטהור וטיהר את הטמא מה שעשה עשוי וישלם מביתו א"ל ר' אילעא הכי אמר רב והוא שנשא ונתן ביד אמרי ליה זיל לגבי דר"ש בן אליקים ורבי אלעזר בן פדת דדייני דינא דגרמי אזל לגבייהו חייבי' ממתני' [ח]אם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה אחר ואוקימנא דאחוי אחוויי: ההוא גברא דהוה מפקיד ליה כסא דכספא סליקו גבי עילויה שקלה יהבה להו אתא לקמיה דרבה פטריה א"ל אביי האי מציל עצמו בממון חבירו הוא אלא אמר רב אשי [ט]חזינן אי איניש אמיד הוא אדעתא דידיה אתו ואי לא אדעתא דכספא אתו: ההוא גברא דהוה מפקיד גביה ארנקא דפדיון שבויים סליקו גבי עילויה שקלה יהבה ניהלייהו אתא לקמיה [י] דרבא פטריה א"ל אביי והא מציל עצמו בממון חבירו הוא א"ל [כ]אין לך פדיון שבויים גדול מזה: ההוא גברא [כ]דאקדים ואסיק חמרא למברא קמי דסליקו אינשי במברא בעי לאטבועי אתא ההוא גברא מלח ליה לחמרא דההוא גברא ושדייה לנהרא וטבע אתא לקמיה דרבה [כ]פטריה אמר ליה אביי והא מציל עצמו בממון חבירו הוא א"ל האי מעיקרא רודף הוה רבה לטעמיה [כ]דאמר רבה [ר]רודף שהיה רודף אחר חבירו להורגו ושיבר את הכלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור שהרי מתחייב בנפשו [ה]ונרדף ששיבר את הכלים של רודף פטור [ו]שלא יהא ממונו חביב עליו מגופו אבל של כל אדם חייב [ז]דאסור להציל עצמו בממון חבירו [ח]ורודף שהיה רודף אחר רודף להציל ושבר כלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור ולא מן הדין אלא שאם אי אתה אומר כן אין לך אדם שמציל את חבירו מן הרודף: **מתני' [ט]שטפה נהר אומר לו הרי שלך לפניך: **גמ'** [י]ת"ר הגוזל שדה מחבירו ושטפה נהר חייב להעמיד לו שדה אחר דברי ר' אלעזר וחכ"א אומר לו הרי שלך לפניך במאי קא מיפלגי ר"א דרש ריבוי ומיעוטי [א]וכחש בעמיתו ריבוי בפקדון מיעט [ב] כל אשר ישבע עליו לשקר חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל ומאי רבי כל מילי ומאי מיעט מיעט שטרות ורבנן דרשי כללי ופרטי וכחש כלל בפקדון פרט או מכל חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט דבר המיטלטל וגופו ממון אף [ה]כל דבר המיטלטל וגופו ממון יצאו קרקעות שאין מטלטלין יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות שאע"פ שמטלטלין אין גופן ממון והדתניא הגוזל את הפרה ושטפה נהר חייב להעמיד לו פרה דברי ר' אלעזר וחכמים אומרים אומר לו הרי שלך לפניך התם במאי קמיפלגי אמר רב פפא התם במאי עסקינן כגון שגזל שדה מחבירו והיתה**

תורה אור השלם

1. נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וּמָעֲלָה מַעַל בַּיי וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקָּדוֹן אוֹ בִתְשׂוּמֹת יָד אוֹ בְגָזֵל אוֹ עָשַׁק אֶת עֲמִיתוֹ: ויקרא ה כא
2. אוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יִשָּׁבַע עָלָיו לַשָּׁקֶר וְשִׁלַּם אֹתוֹ בְּרֹאשׁוֹ וַחֲמִשָׁתָיו יֹסֵף עָלָיו לַאֲשֶׁר הוּא לוֹ יִתֶּנֶנּוּ בְּיוֹם אַשְׁמָתוֹ: ויקרא ה כד

הגהות הב"ח

(ה) גמ' דפדיון שבוים וכו' לקמיה דרבה פנ"ה:
(ו) שם בפקדון מיעט או מכל מקח ימכע:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ומי וכו' בנכרים ירושלמי. ע"ג פ"ג הלכה ח יעו"ש:

רבינו חננאל

[ר'] יוחנן דילכון אמ' דילהון היא. רב כהנא שהוא שלכם, שהוא מבבל, אמר לי דילהון היא. פי' מדרבנן היא. ואמר ר' יוחנן כך ב..פרק לולב וערבה. ועוד אמרינן כגון זה בביטין פרק המגרש את אשתו. אמר לחזקיה בנו של ר' חייא שהיו קורין אותו בבבל, כדאמרן בכמה מקומות מה בבלי אומר בדבר זה, ואע"פ שחזקיה רבו של ר' יוחנן, הוא אומר לו דילכון אמר, דהוא רב כהנא, שאני התם הואיל וקנאתו להתגרש בו. ואלו מקצת מן הקושיות ששאל ר' יוחנן לרב כהנא ופרקינהו ליה, והיה אומר אותם משמו. ה"פ, דקאמ' התם שייליה כל ספיקא דהוה ליה ופשטינהו ניהליה, היינו דאמר ר' יוחנן דילכון אמרי דילהון היא, שהיה שונה שמועות משו של רב כהנא דההוא שעתא גמרינהו גביה. **היינו דאמר**

דילכון אמרי דילהון היא. פר"ח ז"ל רב כהנא שהוא שלכם מבבל אמר ליה דילהון היא, פי' מדרבנן הוא. ואמר ר' יוחנן כך בפרק לולב וערבה. ועוד אמרינן כגון זה בביטין פרק המגרש את אשתו לחזקיה בנו של ר' חייא שהיו קורין אותו בבבל, כדאמרן בכמה מקומות מה בבלי אומר בדבר זה, ואע"פ שר' יוחנן תלמידו של חזקיה אמר לו דילכון אמר הוא רב כהנא שאני התם הואיל וקנאתו להתגרש בו. ואלו מקצת מן הקושיות ששאל ר' יוחנן לרב כהנא ופרקינהו ליה, והיה אומר אותם משמו. ע"כ. **ההוא גברא דאחו מטכסא דר' אבא.** פי' משי מובחר הוא ובלשון רומי מיטכסי. **ההוא דאפקיד גבי חבריה [כסא דכספא, אתו] עליה גבוי שקליה להוהו [כסא] ויהבי'ה להו וכול'.** אמר רב אשי חזינן אי אינש [אמיד הוא עלי]ה דידי'ה אתו, והאי מצי'ל עצמו בממון חבירו הוא וחייב. ואי לא אדעתא דהוהו כספא ... [א]תו ופטור. וקימא לן כרב אנ'שי. דיי'ק]נין מינה] דאי אנסוהו גוים ואמרו לו תן לנו מ[מון] של פלוני ונשא ונתן פטור. ...

מוסף רש"י

דילכון אמרי דילהון היא. לא כהנא היה ממלמדי כך והיה מביא מאד וכרא לע"י לפני ר' יוחנן ממחם מלכין, והולכך לו ר' יוחנן לכתה ספיקות, והיה אומר ר' יוחנן לפני ע"י סבור הייתי שמורה שלכם, אלא גיחכה מעיניה הדעת, אבל ראיתי שהיא של בני בבל, שע"י שגלו, עמדה להם מכמת המדע והמקנר שגלו עם יכיניה (מ"ב כד) הכל גדורים עוסי מלחמה, ותניא בסדר עולם וכי מה נבורה עושין בני מדם בגמוניו בשלשלות של מורה (סוכה מד:). **והוא שנשא ונתן ביד.** שנטל הוא ממעות ממנו בידו ופקע לעצל דין (בבורות כח:) ויכה את המיב, שהיה לו משכון למלוה ממנו ונטל דין למשכון והחזירו לנוה, ומיב את הוכלן, נטל ביד ממון מן הגמנע ושלם למוכע, ומיעט את הטהור, שכך בידים חכלו עליה לטמאו ולפי להחזיק בדבריו, ומיכר את הטמא נטל הדיין לפיהות טמאים וערבן עם שאר פיהות הלים השולחן, והוה ליה עושה מעשה בידים ומזיק, וכסי מפרש בסנהדרין (נב.), בפרק אחד דיני ממונות (לעיל ק.). **שהרי מתחייב בנפשו.** כנרדפיה זו, שהרי מתן להציל בנפשו, ומע"ג כלים הללו של שאר כל אדם הן, דמיהם לוה ומשלומין לזה פטור (סנהדרין עד.). **ורודף שהיה רודף אחר רודף.** שהיה רודף אחר חבירו רודף לנהורגו וזה רודף אחרון להציל ושיבר את כלים (שם). **חייב להעמיד לו שדה אחר.** דקסבר קרקע נגזלת אינה נגזלת וכי שטפה נהר נרשותים דמלא קמא היא קיימא (שם). **מיעט שטרות.** שאין גופן ממון שאין להם קיום (שם).

רבינו חננאל (המשך)

ויהביה להו. פטריה רבא אמר ליה אין לך [פדיון שבוים] גדול מזה. **ההוא דאסיק חמרי'ה אמ]עבורה דסל[ק] בהא נאשי, הוה מיטבעא מעבורת, ... [ל]חמרא בנהרא טבעיה** פטריה רבא האי ...ה.....א רודף הוא, ורבא לטעמיה

ג) סוכה מד„ ב) [ועי' תוס' סנהדרין ל: ד"ה רב אסי], ג) [ערכין ו: ג.]. ב) [לעיל קטו:], ד) [ועיין בחי"ם גרס' אחרת], ה) סנהדרין עד. [וע' תוס' מכות ל: ד"ה רב אסי], ו) [לקמן קיט.], ז) [לעיל ס:], ח) שבועות לו: [ע"ש], ט) דף נג„ י) [סנהדרין עג.].